

1921-1950 Yıllarında Türkiye-Suriye İlişkilerinde Emlak-ı Metruke Sorunu

The Problem of Abandoned Properties in Turkey-Syria Relations Between 1921 and 1950

Pakize ÇOBAN KARABULUT*

Öz

Suriye ve Ankara hükümetleri arasındaki ilk sorunlar 1921 yılında Fransa ile imzalanan Ankara İtilafnamesi ile başlamıştır. Bu itilafname ile Suriye'nin sınırı etnik ve dinî yapıya bakılmaksızın adeta cetvelle çizilmiştir. Bu durum bölgede yaşayan Türkler ve Suriyeli Araplar arasında özellikle Türkiye'nin güney şehirlerinde metruk mal sorunlarının yaşanmasına yol açmıştır.

Makalede ele alınan 1921-1950 yılları arasında bölgede ve dünyada önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerden birisi de Suriye-Türkiye arasında yaşanan metruk emlak sorunlarıdır. İki ülke arasında emlak sorunlarının çözülmemesinde en önemli etken Fransa'nın bölge yönetimindeki etkinliği olmuştur. Fransa, bölgede mandater devlet olduğu sürece Suriye'nin hem komşuları ile hem de Arap ülkeleri ile ilişkilerinin olumsuz olması için çaba göstermiştir. Bu nedenle de Türkiye ile Suriye arasındaki sınır sorunları ve bunun devamında yaşanan emlak-ı metruke sorunu iki komşu ülkenin dış politikasına da yansımış, iki ülke arasında olumsuz ve çatışmalı bir dış politikanın yürütülmesine neden olmuştur.

Çalışmada 1921-1950 döneminde Suriye ile Türkiye arasında yaşanan metruk mal sorunu ele alınmış ve bu süreçte Fransa'nın rolü Türkiye'deki arşiv kaynakları üzerinden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Ankara Antlaşması, Suriye, Metruk Mallar Sorunu, Fransa.

Abstract

The first problem between Syrian and Turkey was initiated by the Ankara Agreement signed with France in 1921. With this treaty, the border of Syria was drawn with a ruler regardless of the ethnic and religious structure. In this case, between the Turkish and Syrian Arabs living in the region it has led to the derelict property and start experiencing the border problems in Turkey and Syria.

Between the years 1921-1950, which is discussed in the article, there were important developments in the region and in the world. One of these developments is the Derelict Property problems between Syria and Turkey. The most important factor of unsolved problems between

Makale Geliş Tarihi: 18.09.2021. Makale Kabul Tarihi: 14.11.2022.

Araştırma Makalesi / Künye: ÇOBAN KARABULUT, Pakize, "1921-1950 Yıllarında Türkiye-Suriye İlişkilerinde Emlak-ı Metruke Sorunu", *Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD)*, Sayı: 31, Cilt: 16, 2022, s. 81-102

* Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, pakizecoban@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7379-306x.

Gazi

Akademik
Bakış

81

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

en both countries has been the effectiveness of France in regional administration. As long as France is a mandatory state in the region, Syria has endeavored to have negative relations with both its neighbors and the Arab world. Therefore, the border issue and the continuation of experienced real estate shortage that occurred between Turkey and Syria was also reflected in the foreign policy of the two neighboring countries has led to the persistence of negative and conflicting foreign policy relations.

In this study, both the 1921-1950 periods, the abandoned property issue occurred between Syria and Turkey was also examined and discussed the role of France in this process.

Key Words: Turkey, Ankara Agreement, Syria, the Problem of Derelict Property, France.

Giriş

Suriye, 1517 yılında Yavuz Sultan Selim'in Ridaniye Savaşı ile Osmanlı Devleti'nin idaresine girmiştir.¹ Kanuni Sultan Süleyman döneminde bölgede Fransa'yla yoğun münasebetler kurulmuştur. Öyle ki 1535'te Kanuni Sultan Süleyman'ın çıkardığı fermanla, Fransa bölgede dini ve ticaret serbestliğinin yanı sıra mesken dokunulmazlığı gibi konularda imtiyazlar elde etmiştir. Hatta bazı kaynaklarda bu konulardaki serbestliği "ilk kapitülasyon" olarak değerlendirilmiştir.² Osmanlı Devleti Suriye'ye hâkim olduktan sonra Suriye'nin yönetimini Şam, Trablus ve Maraş olarak üç ayrı idari birime ayrıarak yönetmiş ve bu bölgeleri Mısır ve Arabistan'ı vergilerinden yararlanmak için kontrol altında tutmak istemiştir.³1864 yılında çıkarılan İdare-i Vilayet Kanunu ile Maraş, Halep'e bağlanmış, Cebel-i Lübnan mutasarrıflığı doğrudan İstanbul'a bağlı sancak statüsüne getirilmiş ve bu durum Lübnan devletinin ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır.⁴ Suriye, vilayet sınırları dâhilinde bulunan ve Doğu Akdeniz'in en önemli liman bölgesi olan İskenderun Sancağı ise Osmanlı Devleti ve Fransa açısından daima dikkati çeken bir bölge olmuştur.⁵

1 Mustafa Oral, *Ortadoğu Denkleminde Filistin Sorunu*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul 2020, s.16; Hasan Duran, "Adana Protokolü Sonrası Türkiye- Suriye İlişkileri", *Ortadoğu Yılı*, 2011, s.503.

2 Serhan Ada, *Türk-Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939)*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013, s.10; H. Mustafa Eravcı, "Osmanlı'dan Bağımsızlığa Suriye Nusayrılığı", *Suriye: Tarih, Siyaset, Dış Politika*, Editör H. Mustafa Eravcı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2018, s.6-7.

3 Ömer İshakoğlu, *Suriye Tarihi Osmanlı Dönemi Suriyesi'nde Edebi ve Kültürel Hayat (1800-1918)*, Kabalca Yayınevi, İstanbul 2012, s. 23-24; Kenan Ziya Taş, "Suriye'nin (Şam) Osmanlı Hâkimiyetindeki İdari Yapısı", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt:15, Sayı:1, 2000, s. 78; John D. Grainger, *Suriye İçin Savaş (1918-1920)*, Tarih ve Kuram Yayınları, İstanbul 2015, s. 8; Kenan Ziya Taş, *a.g.m*, 80; Burak Koçak, "Cumhuriyeti Kökenleri: On Dokuzuncu Yüzyılda Osmanlı Modernleşmesi", *İmgelem Dergisi*, Cilt:3, Sayı:5, 2019, s. 211.

4 Kenan Ziya Taş, *a.g.m*, s. 82-83; Nazım Kartal, "İl Sistemine Geçiş Sorunsalı: Türkiye'de 1864 Vilayet Nizamnamesi İle İl Sistemine Geçilmiş Midir?", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt:10, Sayı:23, s. 288.

5 Yusuf Kodaz, *Hatay Sorunu, Atatürk ve Türk Kamuoyu (1936-1939)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019, s.1; Ada, *a.g.e*, s.7; M. Yaşar Soyalan, *Emevi Hanedanlığından Esad Diktatörlüğüne Suriye*, Mana

19. yüzyılda Fransızların misyonerlik faaliyetleri⁶ ve Osmanlı Devleti tarafından Avrupa ülkelerine verilen ayrıcalıklar, liman ve yolların bulunduğu şehirlerde farklı sosyal sınıfların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan farklı sosyal sınıfların varlığı ile Ortadoğu'da Arap milliyetçiliği etkisini daha yoğun hissettirmeye başlamıştır.⁷ Osmanlı Devleti maliyesinin tamamen çökmesi de aynı dönemde yaşanmıştır. Bu durum Fransa'nın Osmanlı ekonomisi, doğal kaynakları ve kamu maliyesi üzerindeki etkisinin hızla artmasına neden olmuştur.⁸

Fransa ve İngiltere arasında imzalanan Sykes-Picot Anlaşması ile Ortadoğu'nun sınırları yapay bir şekilde çizilmiş, Suriye ve Lübnan Fransa'nın mandasına, Irak, Filistin ve Ürdün ise İngiltere mandasına verilmiştir.⁹ Birinci Dünya Savaşı sürecinde imzalanan gizli antlaşmalar, Sovyet Rusya tarafından Aralık 1917 tarihinde tüm dünyaya açıklanmıştır. Bunun üzerine Cemal Paşa, Arapların Osmanlı Devleti'ne karşı İngiliz ve Fransızların kendilerine bağımsız Arap devleti vaadi ile isyana teşvik ettiğini söylemiştir. Bu açıklamaya rağmen Araplar, İngiltere ve Fransa ile iş birliği yapmaktan vazgeçmemiştir.¹⁰ Bu durum Arap isyanları nedeniyle 1918'de Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'dan tamamen çekilmesiyle sonuçlanmış ve Suriye Fransa'ya bırakılmıştır.¹¹ Ocak 1919'da başlayan Paris Barış Konferansı'nda Suriye ve Lübnan Fransız mandasına verilmiş ve Fransa, kendisine verilen topraklara askerî, idarî ve ekonomik olarak yerleşmiştir.¹²

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Anadolu topraklarında başlayan Millî Mücadele döneminde Ocak 1920 tarihinde ilan edilen Misak-ı Millî ile

-
- Yayınları, İstanbul 2012, s.41; Volkan Payaslı, *Sancak'tan Vilayete Hatay (1921-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017, s.10.
- 6 Abdüllatif Çeviker ve Halil Küçükbiltekin, "Fransız Mandası Döneminde Suriye'nin Ekonomik Yapısı ve Türkiye ile Ticari İlişkileri", *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, Cilt:3, Sayı:2, 2011, s.3.
- 7 Eravcı, *a.g.m.*, s.11.
- 8 Ada, *a.g.e.*, s.15.
- 9 Müzehher Yamaç, "Fransız Diplomatik Belgelerinde Türkiye-Suriye Sınır Sorunu (1918-1940)", *Belleten*, Cilt:LXXXII, Sayı:295, 2018, s.1153; H. Mustafa Eravcı, *a.g.m.*, s.14; Kemal Yakut, "Arap Dünyasının Hatay Devleti'nin Kurulmasına Karşı Tavrı ve Türk-Arap Dostluk Cemiyeti", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:21, Sayı:62, 2005, s. 780.
- 10 Ada, *a.g.e.*, s.20.
- 11 Celil Bozkurt, *Birinci Dünya Savaşında Filistin-Suriye Cephesinin Çöküşü*, Altınorda Yayınları, Ankara 2019, s.58-60; Hamit Pehlivanoglu, Yusuf Sarmay ve Hüsameddin Yıldırım, *Türk Dış Politikasında Hatay (1918-1939)*, Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara 2001, s. 33-34; Ada, *a.g.e.*, s.25; Ahmet Emin Dağ, "Suriye: Küresel ve Bölgesel Kaostan Beslenen İç Savaş", 1 Temmuz 2015, <https://insamer.com/wp-content/uploads/2015/07/Suriye-Kuresel-ve-bolgesel-kaostan-beslenen-ic-savas.pdf> (Erişim Tarihi 12 Temmuz 2020); Ali Demirel, "Ortadoğu'da Fransız Emperyalizmi: Fransız Manda Yönetimi Döneminde Suriye (1920-1946)", *Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 2019, s.74.
- 12 Ada, *a.g.e.*, s.32; Demirel, *a.g.m.*, s.74; Mehmet Akif Okur, "Emperyalizmin Ortadoğu Tecrübesinden Bir Kesit: Suriye'de Fransız Mandası", *Bilig*, Sayı:48, 2009, s.142; Yasin Athoğlu, "Fransız Manda Yönetimi Altında Suriye", *Suriye: Tarih, Siyaset, Dış Politika*, Editör H. Mustafa Eravcı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2018, s.45-46; Ada, *a.g.e.*, s.25.

hangi toprakların savunulacağı açıklanmıştır. Ankara Hükümeti, bu toprakların tespitinde Mondros Mütarekesini esas almış ve Mondros Mütarekesi'nden önce İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmeyen topraklar Misak-ı Milli sınırları içerisinde kabul edilmiştir.¹³

Mart 1920'de, Suriyeli siyasetçilerin katıldığı Suriye Kongresi'nde; Faysal, Büyük Suriye'nin kralı ilan edilmiştir. Temmuz 1920'de, Fransız kuvvetleri Meysalun Savaşı'nda Faysal'ı yenerek, Suriye'ye hâkim olmuştur.¹⁴ Ankara Hükümeti Suriye'ye Millî Mücadele nedeniyle yeterli destek sağlayamamıştır.¹⁵ Ancak Suriye'deki gelişmelere de kayıtsız kalmamış ve bölge halkının kanaat önderleriyle ilişki kurarak, anti-emperyalist yerel grupları teşvik etmiştir.¹⁶ Yaşanan gelişmeler neticesinde Fransa kuzeyde Kuvay-ı Millîye, doğuda ise Faysal'ın güçlerinin arasında kalmıştır. Pozantı-Antep-Urfa hattında sürekli baskına uğrayan Fransızlar, bu hattan tamamen çekilmiştir. Eylül 1921'de Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra, Ekim 1921'de Ankara'da Fransa ile Türkiye arasında Ankara İtilafnamesi imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre Antakya ve İskenderun, Fransa'ya bırakılmıştır. Halkın büyük çoğunluğunun Türk olduğu İskenderun Sancağında, Arapça ve Fransızca'nın yanında Türkçe'nin de resmî dil olarak kabul edilmesi ve Türklere özel haklar tanınması kabul edilmiştir.¹⁷

Türkiye-Suriye Arasında Emlak-ı Metruke Sorunu (1921-1939)

1921 Ankara İtilafnamesi'nde Türkiye-Suriye sınırının, bölgenin özelliklerinin dikkate alınmadan çizilmesinden dolayı, Türklere ait birçok mal ve arazi Suriye topraklarında kalmış, bu durum kalan varlık ve statüler ile ilgili sorunlar yaşanmasına yol açmıştır. Bu sorunlar, kaçakçılığın da aktif olduğu bölgede,

- 13 Erol Kaya, "Misak-ı Milli'nin Sınırları", Atatürk Üniversitesi, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt:0, Sayı:8, 1997, s. 181; Rahmi Doğanay, "Misak-ı Milli'ye göre Lozan", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:11, Sayı:2, 2001, s. 283; Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, Cilt:3. Vesika 220, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970, s.1186; Yahya Yılmaz, *Hatay Devleti Cumhurbaşkanlığı Tayfur Sökmen'in Hatay'ın Bağımsızlığındaki Yeri ve Önemi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay 2018, s.46; İsmail Cingöz, *Türkiye-Suriye İlişkilerinin Dönüşümü Arap Baharı ve Hatay Faktörü*, Yade Akademik Yayınları, Ankara 2018, s.18-19.
- 14 Atlıoğlu, *a.g.m.*, s.58; Ali Demirel, *a.g.m.*, s.74; Mustafa Sitki Bilgin, "Türkiye-Suriye İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı (1918-2002)", *Suriye: Tarih, Siyaset, Dış Politika*, Editör H. Mustafa Eravcı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2018, s.161-162.
- 15 Hadiye Yılmaz, *Suriye'de İşgal ve Direniş (1919-1922)*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017, s.157-161.
- 16 Kemal Yakut, "Arap Dünyasının Hatay Devleti'nin Kurulmasına Karşı Tavrı ve Türk-Arap Dostluk Cemiyeti", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:21, Sayı:62, 2005, s. 781.
- 17 Ada, *a.g.e.*, s.38-39; Adnan Sofuoğlu ve Adil Dağıstanlı, *İşgalden Katılma Hatay*, Phoenix Yayınları, İstanbul 2008, s. 34-35; Adem Budak, *Hatay Sorununun İzmir Basınına Yansımaları (1936-1939)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2020, s.7; Cingöz, *a.g.e.*, s.19; Zişan Şirin Ayrancı, *Türkiye Suriye İlişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2006, s.37-38; Mehmet Şahin, "Türkiye'nin Ortadoğu Politikası: Süreklilik ve Değişim", *Akademik Ortadoğu*, Cilt:4, Sayı:2, 2010 s.11; Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt:2, Milliyet Matbaası, İstanbul 1929, s.152-171; Ada, *a.g.e.*, s.59-62.

halkın sosyal ve ekonomik hayatında yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulması-na neden olmuştur.¹⁸

Millî Mücadele'nin başarıyla sonuçlanmasından sonra Suriye ile yapılan sınır düzenlemesine göre; Lozan Barış Antlaşması'nda Ankara İtirafnamesi'nin 8. maddesinde yer alan Türkiye-Suriye sınırının, tanımlanmış sınır olduğu teyit edilmiştir. Milletler Cemiyeti tarafından, Eylül 1923'te Fransa'nın Suriye mandaterliği kabul edilmiştir. Fransa, mandaterliği kabul edilir edilmez, mandası altındaki bölgeyi; Suriye ve Lübnan olarak ikiye, Suriye'yi ise; Şam, Halep, Dürzi ve Alevi Lazkiye devletleri olmak üzere dörde bölmüş ve özerk İskenderun Sancağını kurarak, Halep'e bağlamıştır. Sancak'ın idarî yapısı şu şekilde sınıflandırılmıştır: İskenderun Kazası'na bağlı Arsuz Nahiyesi; Antakya Kazası'na bağlı Bityas, Kuseyr, Tah-tani, Harbiye, Karamut, Ordu, Kesep, Süveydiye, Fevkani; Kırıkhan Kaza-sı'na bağlı Beylan, Reyhaniye ve Hacılar nahiyeleridir.¹⁹ Fransa, Suriye'yi bu şekilde idari birimlere ayırırken bölgede kendi hedef ve çıkarlarını ön planda tutmuş ve her zaman Arap milliyetçiliğini engellemek için yerel yönetimlerin taleplerine destek vermiştir.²⁰ Bu dönemde Suriyelilerin Türkiye sınırında bulunan terkedilmiş mallarına Lozan Barış Antlaşması'nın yürürlüğe gir-mesine kadar Ankara Hükümeti tarafından el konulması kararı alınmıştır.²¹ Fransa tarafından Ocak 1925'te Halep ve Şam devletleriyle özel konuma sahip İskenderun Sancağı birleştirilerek, başkenti Şam olan Suriye Devleti kurulmuştur. İskenderun Sancağında, Türkiye'nin Fransa ile imzaladığı An-kara Antlaşması'na uygun olarak özerk yönetim uygulanmıştır.²² Fransızlar bölgedeki Türk nüfusunu, Arap nüfusu içinde eritebilmek için sınırı güneye doğru kaydırmıştır.²³

Türkiye ile Suriye arasındaki sınır, ana hatlarıyla Ankara Anlaşma-sı'nda gösterilmiş, ancak ileride kurulacak olan sınır komisyonu ile sınırın ayrıntılı olarak tespit edilmesinin gerektiği belirtilmiştir.²⁴ Türkiye'de ikamet edip Suriye'de arazisi olanlarla, Suriye'de oturup Türkiye'de arazisi olanların vergileri konusunda Ankara Antlaşması'nın 13. maddesine göre gereğinin yapılmasına karar verilmiştir.²⁵ Ancak bu antlaşma İngiltere ile yaşanan Mu-

18 Tahir Ögüt, "Millî Sınırların oluşumu Sürecinde Güneydoğu Anadolu'da Kaçakçılık Eko-nomisi", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:21, Sayı:2, 2011, s.100; Bekir Koçlar, "Türkiye-Suriye Sınırlarında İhlaller ve Eşkıyalık (1923-1938)", *Van Yüzyüncü Yıl Üniver-sitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:37, 2017, s.282.

19 Payaşlı, *a.g.e.*, s.19-20.

20 Adem Budak, *Hatay Sorununun İzmir Basınına Yansımaları (1936-1939)*, Berikan Yayı-nevi, Ankara 2020, s.11.

21 BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:10.35.16, 20.07.1924.

22 Demirel, *a.g.m.*, s.77.

23 Ayşe Tekdal Fildiş, "Günümüzde Suriye'de Yaşanan Sorunların Tarihsel Arka Planına Kısa Bir Bakış", *Orta Doğu Analiz*, Cilt:5, Sayı:52, 2013, s.60; Payaşlı, *a.g.e.*, s.20.

24 Yamaç, *a.g.m.*, s.1158.

25 *Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)*, Kararlar Daire Başkanlığı (KDB), FK:030.18.1.2. YN:12.68.8, 11.11.1925; Mustafa Yahya Metintaş, "An-kara Antlaşması'nın Türkiye Büyük Millet Meclisinde Tartışılması", *Eskişehir Osman-gazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*,

sul sorunundan dolayı 30 Mayıs 1926'da imzalanmıştır.²⁶ Böylece imzalanan Dostluk ve İyi Komşuluk İlişkileri Sözleşmesi ile sınır, Ankara İtilafnamesi'ne göre yeniden teyit edilmiştir.²⁷ Protokole göre taraflar, ortak sınırı ihlal etmeyecek sınır güvenliğini sağlamak üzere önlem almayı kabul etmiştir.²⁸ Suriye ile dostluk antlaşmasının onaylanmasından üç gün sonra, Suriye Tahdit-i Hudut Komisyonu tarafından düzenlenmesi gerekli görülen sınır haritasının tespiti için kurulan karma heyete Türkiye'den üç yetkili katılmıştır.²⁹

Sınır sorunları devam ederken Mayıs 1927'de, Suriyelilerin Türkiye'deki emlak ve arazilerinin kendilerine verilmesiyle ilgili karar alınmıştır.³⁰ Ayrıca, Suriye ve Lübnan'da yaşayan Türk tabiiyetindeki kişilerin ikametgâhlarının Türkiye'ye nakilleri konusunda; Lozan Barış Antlaşması'na göre verilen sürenin uzatılmasına karar verilmiştir.³¹ Fransa, Türkiye ile Hatay meselesini, daha önce İngiltere'nin Musul meselesinin çözümünde kullandığı yöntemle halletmek istemiştir. Bu amaçla Suriye, Türkiye'ye yönelik her türlü bölücü hareketi destekleyerek Türkiye'ye karşı Kürtleri ve Ermenileri kullanmaktan çekinmemiştir. Hatta Hoybun Cemiyeti'nin faaliyetlerini de desteklemiştir.³²

Şubat 1928'de Nusaybin ile Cizre arasındaki Suriye sınırının tespiti için Türkiye, Fransa ile müzakerelere hazır olduğunu bildirmiştir.³³ Suriye ve Türkiye'de tercih hakkını kullananların ikamet ve emlakı konusunda Suriye Fevkalade Komiserliği ile görüşülmesine karar verilmiş,³⁴ Türkiye ve Suriye'de seçim hakkını kullananların ikamet ve emlakine dair antlaşmanın imzalanması için Beyrut Baş Şehbenderliğine yetki verilmiştir.³⁵ Bu dönemde Türkiye, Suriye topraklarında kalan arazilerinden, antlaşma dışı alınan vergi sorunun çözülmesi amacıyla Halep'te toplanan Karma Komisyona katılmıştır.³⁶ Ancak güvenlik sorunlarının bu sınır hattında çözüme kavuşturulması

Cilt:2, Sayı:5, 2019, s.19; 1921 tarihli Ankara Antlaşması'nın 13. maddesine göre "yerleşik ya da yarı göçebe halktan 8. maddede belirlenen sınır çizgisinin her iki tarafında bulunan çayırlardan yararlanabilecek ve mülkiyet hakkına sahip olanlar, haklarını önceden olduğu gibi kullanmayı sürdürecektir. Bunlar işletme ihtiyaçları için özgürce ve hiçbir gümrük vergisi ya da çayır için resim, ne de başka hiçbir ücret vermeden sınır çizgisinin bir yanından diğer yanına, hayvanlarını ve yavrularını, araç ve gereçlerini, tohumlarını ve ürünlerini götürebileceklerdir. Bunlara ilişkin vergi ve resimleri oturdukları ülkede ödemekle yükümlüdürler". Bkz; Bige Yavuz, "1921 Tarihli Türk-Fransız Antlaşması'nın Hazırlık Aşamaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:VIII, Sayı:23, 1992, s.291.

26 Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984, s. 323-324.

27 Payaşı, *a.g.e.*, s.22; *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:22.79.20, 26.12.1926.

28 Ada, *a.g.e.*, s.69.

29 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:22.81.6, 29.12.1926.

30 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:24.28.13, 04.05.1927.

31 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:24.31.13, 18.05.1927.

32 Müzehher Yamaç, "Fransız Diplomatik Belgelerinde Türkiye-Suriye Sınır Sorunu (1918-1940)", *Belleten*, Cilt:LXXXII, Sayı:295, 2018, s.1162.

33 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:27.78.2, 05.02.1928.

34 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:29.38.3, 15.06.1928.

35 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:29.45.12, 22.07.1928.

36 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:30.57.6, 23.09.1928.

sağlanamamıştır.³⁷Sınır güvenlik sorunları devam ederken, aynı dönemde Türkiye-Suriye arasındaki emlak sorunu da devam etmiştir. Suriye’de bulunan Türklere ait emlak, Türkiye’deki Suriyeli Ortodokslara ait emlak ile değiştirileceği için Suriyelilerin Türkiye’deki emlakine gerekli sınırlamanın konulmasına karar verilmiştir.³⁸

Kasım 1929’da Suriye’de Türk ve Türkiye’deki Suriyelilerin emlakı konusunda Fransızlarla müzakerelere Ankara’da başlanılmasına karar verilmiştir.³⁹ Beyrut’ta toplanan Türkiye-Suriye Daimî Sınır Komisyonu tarafından, Ekim 1929 tarihinden Kasım 1929 tarihine kadar yapılan on altı toplantıda; Türk heyeti başkanı Ali Galip Bey’in raporuna göre Türkiye-Suriye sınırındaki eşkiyaların sınırdan uzaklaştırılması ve iki tarafın da sınır bölgesindeki halktan silahları toplamalarına karar verilmiştir. Sınırdaki yaşayan halkın silahları toplandığı zamana kadar, aşiretler sınır bölgelerinde silahsız dolaşacaktır. Ayrıca Fransızlar, müzakerelerde; sınır bölgesindeki emlak, arazi, mera, yaylak, kışlak ve sulama alanlarına müdahaleye taraftar olduklarını söylemişlerdir. Karşılıklı olarak mal ve mülklerin takas yapıp fazla miktar için, Fransızlar teminat kabul ettikleri takdirde; tasfiye işlemi iki taraf için gerçekleşebilecektir. Ancak Fransızlar fazla miktar için tazminat vermek istememiştir. Ayrıca, 1921 Ankara İtilafnamesi’nin Ankara Hükümeti ile Fransa arasında imzalanması ve Suriye ile kuzey sınırının netleşmesinden sonra Fransızların, Türkiye’nin Suriye’de kalan topraklarına Ermenileri yerleştirmeyi düşünmesi, Türkiye tarafından olumlu karşılanmamıştır. Yapılan toplantıların sonunda iki tarafta kalan arazi, emlak ve meraların kullanımı için sınırdan geçmelerini sağlayacak vesikaların verilmesine karar verilmiştir. Araziyi işletmek için kullanılan hayvanlar, alet ve edevatlar; arazi sahibinin devletine ait olduğu sonucuna varılmıştır. Arazi, emlak ve meralar ile ilgili yaşanan sorunlara bakacak mahkeme, arazi ve emlakın bulunduğu ülkenin mahkemesi olarak kabul edilmiştir.⁴⁰

Türkiye ile Suriye sınırının netleşmesinden sonra diğer tarafta kalan arazi sahiplerine ait hazırlanan protokol Fransız maslahatgüzarıyla Ankara’da imzalanmıştır.⁴¹ Şubat 1930’da iki ülke arasında yeni bir antlaşma yapılmıştır. Türkiye-Fransız Dostluk Uzlaşma ve Hakem Antlaşması adıyla bilinen antlaşmanın yürürlüğe girmesi Fransa’nın oyalayıcı tutumu (1/200,000 ölçekli haritayı çizemediklerini belirtmeleri gibi) ve Türkiye’ye karşı basın

37 *BCA, Muamelat Genel Müdürlüğü (MGM)*, FK:030.10.0.0. YN:117.758.12, 27.02.1929; *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:05.44.12, 12.09.1929; *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:127.914.4, 29.04.1929; *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:230.549.4, 24.05.1931; *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:128.922.15, 05.07.1932; *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:264.777.6, 09.09.1937; *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:264.783.30, 24.10.1938; Ögüt, *a.g.m.*, s.118-119; *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:03.22.16, 17.04.1929.

38 *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:230.549.2, 11.05.1929; *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:04.37.1, 26.06.1929; Ögüt, *a.g.m.*, s.95.

39 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:06.53.3, 06.11.1929.

40 *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:230.549.3, 22.12.1929.

41 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:08.06.13, 05.02.1930.

giz

Akademik
Bakış

87

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

yoluyla yapılan propagandalardan dolayı gecikmiştir. Fransa antlaşmayı 1933'te onaylamıştır.⁴² Antlaşmanın imzalanmasından sonra Bağdat Elçisi Tahir Lütfi Bey tarafından Suriye'nin dışişlerinden sorumlu Nuri Paşa'nın Avrupa'dan Bağdat'a dönmesinden aylar sonra konuyla ilgili Tahir Beyle yaptığı konuşma Ankara'ya bildirilmiştir. Buna göre Nuri Paşa, Türkiye'nin Suriye konusundaki dış politikasının esasını, Fransızların Suriye'den çıkması meselesinin oluşturduğunu düşündüğünü söylemiştir. Fransa'nın Suriye'de Türkiye düşmanı unsurları Suriye'nin kuzey sınırına yerleştirmeye çalışma politikası yüzünden sorun yaşanmaktaydı. Bu sorunun ancak Fransa'nın Suriye topraklarından çıkması ile çözülebileceğine vurgu yapmıştır. Ayrıca Suriye'nin de Türkiye gibi sorun yaratan bu unsurların sınırlara yerleştirilmesine karşı olduğunu ve bu konuda iki ülkenin aynı çıkarlara sahip bulunduğunu belirtmiştir.⁴³

Paris Büyükelçisi Suat Efendi'nin Fransa'nın Suriye Yüksek Komiseri Comte de Martel ile yaptığı konuşmada yüksek komiser, Fransa'nın Türkiye ile iyi ilişkileri olmasını önemsedini söylemiştir. Ayrıca emlak meselesi hakkında mevcut sınırlamanın kaldırılmasının iki yerde tamamen uygulandığı ve aşamalı olarak uygulamanın yaygınlaştırılmasıyla bu meselesinin en iyi şekilde çözülebileceğini ve kendisinin iyi niyetinden emin olunmasını istemiştir.⁴⁴ Ekim 1932'de emlak-ı metruke sorunu üzerine Fransız Hükümeti ile itilafname imzalanmıştır.⁴⁵ Suriye ve Lübnan'daki Türk emlakı ve Suriye ile Lübnanlıların Türkiye'deki emlakine ait Fransızlarla yapılan itilafname hükümlerinin nasıl uygulanacağını görüşmek için komisyon kurulmasına karar verilmiştir.⁴⁶ 1932'de görüşülen bu itilafname taraflarca 1934'te altı ay daha uzatılmasına karar verilmiştir.⁴⁷ İskân Kanunu nedeniyle Suriye'de Türkiye aleyhtarları tarafından Türkiye-Suriye sınırında halkı göçe teşvik etmek için çıkarılan asılsız haberlere karşı Ankara Hükümeti önlem alma gereği duymuştur. Doğu vilayetlerinde yaşayan halkın batı vilayetlerine ve batı vilayetlerinde yaşayanların doğu vilayetlerine nakledileceğiyle ilgili çıkarılan söylentiler hükümet tarafından reddedilmiş ve devletin hiçbir şekilde böyle bir politikası olmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca doğu vilayetlerinde çıkarılan söylentilere karşı önlem alınmasına karar verilmiş, konuyla ilgili bölgedeki halkevleri ve gençlik kolları görevlendirilmiştir.⁴⁸ 1935'te Suriye'deki Türk-

42 *BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:244.651.13, 06.09.1933; Ada, a.g.e, s.101; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:17.5.20, 01.02.1931; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:230.549.4, 24.05.1931; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:263.770.8, 08.03.1932.*

43 *BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:259.741.8, 12.06.1932.*

44 *BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:263.771.5, 02.04.1934.*

45 *Cumhuriyet Gazetesi, 28 Ekim 1932.*

46 *BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:37.42.17, 04.06.1933.*

47 *BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:46.46.11, 01.07.1934; Resmî Gazete, 12 Temmuz 1934; Resmî Gazete, 5 Ağustos 1936. Suriye'de Türklere ve Türkiye'de Suriyelilere ait emlak hakkında 27 Ekim 1932 tarihinde Ankara'da imzalanan ve 11 Ocak 1933 tarihinde yürürlüğe giren itilafnamedeki 2402, 2565, 2694 ve 2929 numaralı kanunlar ile uzatılan süreler, 11 Temmuz 1936 tarihinden itibaren 3 ay daha uzatılmıştır.*

48 *BCA, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), FK:490.1.0.0. YN:587.24.2, 04.09.1934.*

lerin emlaki ile Türkiye'deki Suriyelilere ait emlak hakkında Fransızlarla 1926'da yapılan İyi Komşuluk Antlaşması'na göre emlak konusu ile ilgili hükümler yeniden gözden geçirilmiş ve konuyla ilgili başvuru yapanların taleplerinin hangi hükümlere göre kabul edilip edilmeyeceği konusuna açıklık getirilmiştir. Buna göre emlak konusunda antlaşma hükümlerinden yararlanabilecek olanların Arap Ortodoksları olacağı açıklanmıştır. Rum Ortodoks olarak kayıtlı olanlar antlaşma dâhilinde kabul edilmemiştir.⁴⁹

Türkiye-Fransa arasında Suriye ile sınır sorunlarının devam ettiği yıllarda Fransa Meclisi ve kamuoyunda mandater devlet olarak Suriye ve Lübnan'da yapılan masraflar karşısında elde edilen çıkarların yetersizliği tartışılmaya başlanmıştır. Fransa, kolonilerinden uzun yıllar yüksek çıkarlar elde etmiştir. Ancak bunu manda idaresindeki bölgelerden sağlayamamıştır. Manda sürecini noktalamak isterken bölgede çıkarlarını garanti edecek antlaşmalar yapmaya devam etmiştir.⁵⁰

Suriye'nin Fransa'dan bağımsızlığını elde etme sürecinde ve devletin kuruluş döneminde Hatay en önemli konu olarak yerini almıştır. Buna ilaveten Arap milliyetçilerine göre Büyük Arap devletinin sınırlarının Kuzey Toroslardan geçmesi düşüncesinin hayali günümüzde dahi siyasî propaganda malzemesi olarak kullanılmaktadır.⁵¹ Ayrıca bölgedeki Arapların ve Türklerin birbirlerini öteki olarak görmesi de ilişkilerin gelişmesini engellemiştir.⁵² Fransa'nın Suriye ile yaptığı görüşmelerde Hatay'dan bahsedilmemesi Türkiye'de tedirginliğe sebep olmuştur.⁵³ Sancak'ta statü değişikliği yaşanırken Türkiye, Musul sorunu ve iç isyanlar ile uğraşırken olması nedeniyle Sancak bölgesi ile fazla ilgilenememiştir. Fakat 1936'dan itibaren bölgedeki gelişmeler, Millî Emniyet Hizmetleri tarafından takibe alınmıştır. Fransa tarafından Suriye'ye bağımsızlık verilmesini öngören 1936 antlaşmasından sonra Türkiye de Hatay sorununu millî dava haline getirerek resmen müdahil olmuştur. Ayrıca Türk basını Sancak Türklerinin azınlık olmadığını vurgulayan yayınlara ağırlık vererek Suriye'nin bağımsızlığını destekleyen bir tutum sergilemiştir.⁵⁴

Sınır sorunlarının devam ettiği dönemde, Temmuz 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalanmıştır. Böylece Türkiye'nin boğazlarda hâkimiyeti sağlanmıştır. Türkiye, bu sorunun çözülmesiyle birlikte Hatay sorunuyla daha fazla ilgilenilmiştir. Konuyla ilgili iç ve dış politikada daha fazla gündem oluşturmaya başlamıştır.⁵⁵ 9 Eylül 1936'da Fransa ile Suriye arasın-

49 BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:51.7.8, 26.01.1935.

50 Budak, a.g.e, s.15.

51 Mehmet Saray, *Türkiye ve Yakın Komşuları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006, s.80.

52 Mehmet Şahin, "Türkiye'nin Ortadoğu Politikası: Süreklilik ve Değişim", *Akademik Ortadoğu*, Cilt:4, Sayı:2, 2010 s.11-12.

53 Ayrancı, a.g.e, s.47; Cingöz, a.g.e, s.25; Kodaz, a.g.m, s.223-224.

54 Cingöz, a.g.e, s.25.

55 Hasan Rıza Soyak, *Atatürk'ten Hatıralar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1973, s. 594; Afet İnan, *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1977,

göz

Akademik
Bakış

89

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

daki anlaşmada, Fransa 25 yıllığına Suriye'nin bağımsızlığını tanımıştır. Ancak Fransa Meclisi tarafından onaylanmadığı için yasallık kazanmayan, buna rağmen fiilen uygulamaya konulan bu antlaşmaya göre, İskenderun Sancağı ile ilgili 1921 tarihli Ankara İtilafnamesi hükümlerinin uygulanması Suriye'ye bırakılmıştır.⁵⁶ Bu nedenle Türkiye, İskenderun Sancağı konusunda daha tedirgin bir tavır içinde olmuştur.⁵⁷ Türkiye, Fransa'nın Suriye ile yaptığı 1936 antlaşması nedeniyle Fransa'ya nota vererek İskenderun Sancağına da Suriye ve Lübnan gibi bağımsızlık verilmesi gerektiğini bildirmiştir. Ancak bu notaya Fransızlar ret cevabı vermiştir. Sorunun çözülememesi nedeniyle Fransa ve Türkiye, Sancak konusunun Aralık 1936'da Milletler Cemiyeti'nde görüşülmesini kabul etmiştir. Milletler Cemiyeti tarafından sorunun çözülmesi için İsveçli temsilci Sandler, Ocak 1937'ye kadar rapor sunmakla görevlendirilmiştir.⁵⁸ Mayıs 1937'de, cemiyet tarafından Hatay'ın bağımsız bir devlet olmasına karar verilmiştir. Aynı gün Türkiye ile Fransa, Sancak'ın toprak bütünlüğünü ve Türkiye-Suriye sınırını güvence altına alan iki antlaşma imzalamıştır.⁵⁹ Bu antlaşmanın 22 Temmuz 1937'de yürürlüğe girmesi ile 3 Mayıs 1930'da kabul edilen sınır yeniden teyit edilmiştir. Aynı zamanda her iki ülke güvenlik konusunda karşılıklı birbirine yardımcı olmayı kabul etmiştir. İmzalanan ek protokolle de 1932'de Türkiye-Fransa arasında imzalanan Türkiye-Fransa Demiryolu Sözleşmesi doğrulanmış ve uyruk seçme hakkı ile ilgili mektup alışverişi yapıldığı açıklanmıştır. Ancak mektuplarda Suriye'nin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne dair bir madde konulmamıştır.⁶⁰ Fransa, Kasım 1937'de Suriye'ye 1936 antlaşmasının onayını ertelediğini resmen bildirmiş; gerekçe olarak da Suriye'nin İskenderun Sancağı ile ilgili 29 Mayıs 1937'de Milletler Cemiyeti düzenlemelerine katılmamasını göstermiştir.⁶¹ 29 Aralık 1937'de, Türkiye, Fransız Hükümeti'ne 1930 Dostluk Antlaşması'nın yenisi yapılmak üzere bozma kararını bildirmiştir. Ocak 1938'de Paris'te yeni bir dostluk antlaşmasının yapılabileceği belirtilmiştir.⁶²

3 Temmuz 1938'de Türkiye-Fransa arasında İskenderun Sancağının toprak bütünlüğünü ve siyasî yapısını garanti altına alan askerî bir antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Sancak'ın güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili tedbirler ele alınmış ve manda yönetimi süresince yürürlükte kalmıştır.⁶³

- s.135.
- 56 Payashi, *a.g.e.*, s.30.
- 57 Müzehher Yamaç, "Fransız Arşiv Belgelerinde 23 Haziran 1939 Tarihli Türk-Fransız Antlaşması", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt:XXXV, Sayı:99, 2019, s.217-218.
- 58 Olcay Özkaya Duman, *Sancaktan Devlete Hatay Basını (1921-1939)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta, Süleyman Demiral Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2013, s.124-125; Cingöz, *a.g.e.*, s.30.
- 59 Okur, *a.g.m.*, s.150; Payashi, *a.g.e.*, s.38-39.
- 60 Abdurrahman Melek, *Hatay Nasıl Kurtuldu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991, s.37-38; İsmail Soysal, *Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945)*, Cilt:1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989, s.537; Soyak, *a.g.e.*, s.606.
- 61 Ada, *a.g.e.*, s.150.
- 62 Adil Dağıstan ve Adnan Sofuoğlu, *a.g.e.*, s. 79.
- 63 *BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:224.510.12, 04.07.1938.*

4 Temmuz 1938'de askerî antlaşmaya uygun olarak Sancak'ta görev yapacak Türk askerlerinin öncü birlikleri Sancak'a girmiş ve seçim için hazırlıklar yeniden başlamıştır. Yapılan seçimlerde 40 milletvekilinin 22'si Türklere seçilmiştir.⁶⁴ 4 Temmuz 1938'de Fransa ile Türkiye arasında askeri antlaşmanın yanı sıra Dostluk Antlaşması da imzalanmıştır. Antlaşmayla Türkiye tarafından feshedilen 1926 Dostluk ve İyi Komşuluk Sözleşmesi yenilenmiştir. Antlaşmanın 1926 sözleşmesinden tek farklı yanı, tarafların 29 Mayıs 1937 Garanti Antlaşması'na göre Sancak'ın toprak bütünlüğü için birbirlerine gerekli kolaylıkları sağlamayı kabul etmesidir. Ayrıca Suriye'nin de ileride katılması halinde antlaşma, üçlü bir Dostluk Antlaşması'na dönüşebilecektir. Antlaşmanın ekinde yer alan ortak bildiride, 3 Şubat 1930 tarihli Türk-Fransız Dostluk, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması'nın yerini alması öngörülmüştür.⁶⁵

Lozan Barış Antlaşması'nın 30, 31, 32, 33, 34, 35 ve 36. maddelerinin⁶⁶ uygulanması dolayısıyla Türkiye lehine oy kullananlar ile 7 Haziran 1926 tarihli Ankara Antlaşması'nın 3. maddesine⁶⁷ göre Suriye ve Lübnan lehine oy kullananlardan; bir taraftan Türkiye'ye, diğer taraftan Suriye ve Lübnan'a ikametgâhlarını henüz nakletmemiş olanlar, belirtilen şartlar gereği haklarını kaybedecek ve bağımsız olarak bir taraftan Suriye ve Lübnan tabiiyetini, diğer taraftan Türkiye tabiiyetini elde edebileceklerdir. Lehine oy kullandıkları ülkeye ikametgâhını nakledecek olanlar, mal ve mülklerini 1 Eylül 1939'dan itibaren serbestçe tasarruf edebilmeleri için idarî ve nizamî tedbirler alınacaktır. Bu kişiler Türkiye, Suriye ve Lübnan'da kullanma hakkı olan paraları ile alınabilen taşınır ve taşınmaz mallarını belirtilen tarihten sonra tasarruf konusunda serbest olacaktır. Bu kişiler her türlü taşınır mallarını beraber götürebilecekler ve bundan dolayı kendilerinden giriş veya çıkışları için vergi alınmayacaktır. Evli kadınlar eşlerinin, 18 yaşından küçük çocuklar ise ebeveynlerinin bağlı oldukları kurallara tabidir.⁶⁸

64 Alpaslan Öztürkci, "Suriye'nin Bağımsızlığına Türkiye'nin Bakışı", *History Studies*, Cilt:8, Sayı:3, 2016, s.117.

65 Ada, *a.g.e.*, s.176.

66 TBMM Zabıt Ceridesi, 2. Dönem, 1. Yasama Yılı, 1. Cilt Fihristi, 7. Birleşim, 21.08.1339, s. 117-118.

67 İlgili madde; "Anasil Osmanlı imparatorluğundan ayrılıp Fransa cumhuriyeti tahtı nüfuzunda bulunan arazi ahalisinden on sekiz yaşını müteceviz ve işbu mukavelenamenin hiyni imzasında Türkiye'de mukim ve hazır bulunan eşhas, bu mukavelenamenin mevki meriyete vazından itibaren altı ay zarfında işbu arazide carî olan tabiyeti ihtiyar etmek salâhiyetini haizdirler balâda mezkûr mühlet zarfında hakkı hıyarlarını istimal etmiş olanlar, bunu takip eden on iki ay zarfında ikametgâhlarını Türkiye Haricine nakle mecburdurlar. Türkiye arazisi üzerindeki emvali gayrimenkulelerini muhafaza etmekte serbest olacaklar ve her nevi emvali menkullerini beraberlerinde götürebileceklerdir. Bundan dolayı kendilerine ne ihraç ne ithal için hiçbir harç veya resim tarholunmayacaktır. Zatüzzevç kadınlar, zevçlerinin tâbi olduğu şeraite tabidirler. Ve on sekiz yaşından dun olan çocuklar, bu madde ahkâmı tatbikatının her sahasında ebeveyninin şeraatine tâbi olacaklardır." Bkz.; TBMM Zabıt Ceridesi, 2. Dönem, 4. Yasama Yılı, 26. Cilt Fihristi, 115. Birleşim, 07.06.1926, s. 161; TBMM Kanunlar Dergisi, C. 4, Kanun No: 910, 07.06.1926; *Resmî Gazete*, 24.08.1926.

68 *BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:224.510.10, 04.07.1938.*

Gaz

Akademik
Bakış

91

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

2 Eylül 1938'de Hatay Meclisi açılmıştır. Meclis, Tayfur Sökmen'i devlet başkanlığına getirmiş ve devletin adını Hatay Cumhuriyeti Devleti olarak belirlemiştir. 6 Eylül'de devletin başkenti Antakya kabul edilmiştir.⁶⁹

Türkiye-Suriye Arasında Emlak-ı Metruke Sorunu (1939-1950)

Türkiye ile Suriye arasında emlak sorunu Hatay'ın Türkiye'ye katılmasından sonra yoğunluk kazanmıştır. 1939'dan sonra Suriye'de Fransız etkisinden dolayı bu sorun devam etmiştir. Türkiye ile Fransa hükümetleri arasında imzalanan Türkiye ve Suriye vatandaşlarının emlakine ait sorunların çözülmesi için Suriye'de toplanan komisyonun sonuca varmadan çalışmalarını sonlandırıp tatile girmesi ve Fransızların Suriye'de kalan Türk mallarını iade etmek istememesi nedeniyle Türklerin zarar gördüğü anlaşılmıştır. Bu malların kurtarılmasını sağlayacak bir çözüm bulununcaya kadar Türkiye de Suriyelilere ait gayrimenkullerin üçüncü kişilere ipotek edilmemesi ya da satışının yapılmaması konusunda Ocak 1939'da önlemler almıştır.⁷⁰

Sorunların çözülmemesi İskenderun limanındaki ticaretin gerilemesine sebep olmuştur. Bunun nedeni ise Amik Ovasındaki ekonomik faaliyetlerin azalmasıydı. Büyük toprak sahipliğinin yaygın olduğu Amik Ovasında arazinin büyük kısmı Türklerin elindeydi. Ancak Amik bölgesindeki toprak sahipleri, Fransızlara karşı silahlı mücadelenin öncüsü olmuş ve bedelini, Tayfur Bey örneğinde olduğu gibi, topraklarından sürülerek ödemişlerdir.⁷¹ Diğer taraftan ise Kilisli Suriye'de birçok emlak ve arazisi kalmıştır. Bunların alınıp, satılmasında ve üçüncü kişilere devredilmesi konusunda Suriyelilerin çıkardığı sorunlar nedeniyle halk şikâyetinde bulunmuştur. Kilisli hem Suriye'de kalan emlak ve arazilerinin tasarruf hakkından mahrum bırakılmakta hem de kendilerinden bu emlak ve arazi için aşar ve diğer bazı vergiler talep edilmekteydi. Bu nedenle en kısa sürede emlak sorununun çözümmesini Ankara Hükümeti'nden istemişlerdir.⁷² Ancak meselenin yıllar içinde Fransızların çıkardığı sorunlar nedeniyle çözülmemesinden dolayı Kilis halkı, altı yıl sonra sınır dışında kalan arazilerinin Türkiye sınırlarına dâhil edilmesiyle ilgili Başbakanlığa dilekçe yazmıştır.⁷³

Fransa ve Türkiye arasında İskenderun Sancağı ile ilgili sorunlara rağmen Avrupa'nın siyasî durumu ve dünyanın yeni bir savaşın eşiğinde olmasından dolayı İngiltere ve Fransa, Türkiye'yi yanlarına çekmek istemiştir. Mayıs 1939'da Türkiye ve İngiltere'nin ortak bildiri yayımlamasının ardından Fransa'nın da aynı içerikte bildiri yayımlamak istemesi üzerine Türkiye,

69 Naim Gök, "Suriye Krizi'nin Türkiye'ye Yansımaları (2011-2107)", *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:8, Mayıs 2019, s.80-81; Payaşı, *a.g.e.*, s.53-54.

70 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:85.115.4, 13.01.1939.

71 Mehmet Tekin, *Hatay İşgal Yılları ve Bağımsız Hatay Devleti Kronolojisi (1918-1939)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2010, s. 285-286; Ada, *a.g.e.*, s.89.

72 *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:230.549.4, 24.05.1931; *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:155.90.10, 10.01.1933.

73 *BCA, MGM*, FK: 030.10.0.0. YN:265.786.19, 10.06.1939.

Hatay'ın ilhak şartını öne sürmüş, Fransa şartlar gereği kabul etmek zorunda kalmıştır.⁷⁴ 31 Mayıs 1939 tarihinde Suriye Meclisi, Ekim 1939'da açılmak üzere toplantı yapmıştır. Ancak bu meclisin son toplantısı olmuş ve tekrar açılmamıştır. Meclis, son oturumunu İskenderun'un Suriye'den koparılması hakkında Fransa ve Türkiye arasında yapılan ve yapılacak tüm antlaşmaları reddettiğini belirterek sonlandırmıştır.⁷⁵

23 Haziran 1939'da Ankara'da Türkiye ile Fransa arasında Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını içeren antlaşmanın imzalanmasıyla aynı gün Türkiye ile Fransa arasında ortak bildiri de yayımlanmıştır.⁷⁶ Ankara İtilafnamesi esas alınarak iki ülke arasında yapılan bu antlaşma 30 Mayıs 1926, 22 Haziran 1929, 3 Mayıs 1930 ve 19 Mayıs 1939 sayılı protokoller üzerinden yapılan mutabakatlar dâhilinde kabul edilmiştir.⁷⁷

İttifaka yönelik Türk-Fransız Deklarasyonu, 23 Haziran 1939'da Paris'te,⁷⁸ Hatay'ın Türkiye'ye ilhakını öngören Türkiye ile Suriye Arasında Toprak Sorunlarının Kesin Çözümüne İlişkin Antlaşma da aynı gün Ankara'da imzalanmıştır. Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını öngören belge, antlaşma metninin yanı sıra bir protokol ve tutanaktan oluşmuştur. Antlaşmanın 1. maddesinde Türkiye'ye bırakılan toprakların sınırları ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Türkiye-Suriye sınırının karma sınır komisyonu tarafından çizilmesine karar verilmiştir. Antlaşmanın vatandaşlıkla ilgili 2., 3., 4. ve 5. maddelerinde, bu topraklarda yaşayanların Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşı olacakları, ancak halihazırda yaşayanların isterlerse altı ay içinde Suriye ya da Lübnan vatandaşlığına geçmeye karar verebilecekleri, taşınırken gayrimenkullerini isterlerse tasfiye edebilecekleri, taşınır mallarını ise yanlarında götürebilecekleri hükmü yer almıştır. Antlaşmanın ekinde yer alan protokolde, uluslararası hukuka uygun olarak Hatay'ın Türkiye'ye bağlanması ile Fransız uyruklu kişilere ait, Hatay'daki taşınmazlar için Türkiye, Fransa'ya 35 milyon Fransız Frank'ı ödeyecekti. Tüzel kişiler ise taşınabilir mallarını ve paralarını Hatay dışına serbestçe götürebileceklerdi.⁷⁹ Ayrıca Payas-İskenderun demiryolunun Türkiye'ye devredilmesi kabul edilmiştir. Antlaşma ekinde malvarlıklarını Hatay dışına götürmek isteyen gerçek ve tüzel kişilerin uyacakları kambiyo koşulları belirtilmiştir.⁸⁰

23 Haziran 1939 tarihli antlaşmada yeni Hatay vilayetinin sınırları belirtilmekle birlikte, sınırın çizilmesi iki tarafın temsilcilerinden oluşacak karma sınır komisyonuna bırakılmıştır. Fransa'nın Ermeni nüfusun yoğunluğunu öne sürerek üzerinde durduğu Akka Dağı sorunu ise Musa Dağı'nın

74 Tekin, *a.g.e.*, s. 421.

75 *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:265.786.34, 17.06.1939.

76 Tekin, *a.g.e.*, s. 421.

77 Cingöz, *a.g.e.*, s.33-34; Payaslı, *a.g.e.*, s.57.

78 *Resmî Gazete*, 23 Haziran 1939; TBMM Zabıt Ceridesi, 6. Dönem, 1. Yasama Yılı, 3. Cilt Fihristi, 30. Birleşim, 23.06.1939, s.317-320.

79 TBMM Zabıt Ceridesi, 6. Dönem, 1. Yasama Yılı, 3. Cilt Fihristi, 33. Birleşim, 30.06.1939, s.430-436; Cingöz, *a.g.e.*, s.34-36.

80 Yamaç, *a.g.m.*, s. 221.

Hatay'da kalması, Kesep'in de Suriye'ye bırakılmasıyla çözümlenmiştir. Ancak, bölgede bulunan Tekneçik suyunun paylaşımı, iki taraf arasında uzun süre tartışılmıştır. Türkiye, Tekneçik suyunun kendi sınırlarında kalmasına karşılık, Suriye'ye bırakılan Kesep'te yaşayanların kuraklık zamanında bu kaynaktan yararlanmalarına izin vereceğini belirtmiştir.⁸¹

1939 antlaşmasına göre Türkiye-Suriye sınırı ile ilgili yapılan düzenleme esnasında Türk ve Fransız Sınır Komisyonları arasında sorun yaşanması nedeniyle sınır tespit çalışmaları zaman zaman durmuştur. İki taraf arasında çıkan sorunların nedenleri ise Tekneçik suyunun hangi tarafa ait olduğunun belirlenmesi, Eskiören'in güneyinden geçen sınırın tespiti, gerçekte olmadığı anlaşılan 1010 rakımlı tepe meselesi ve yine gerçekte olmadığı anlaşılan Başurta'nın kuzeyindeki dere yerine başka bir noktanın tespiti konularıydı. Türkiye'nin, Fransızlara iletmiş olduğu çözüm önerisine göre Tekneçik suyunun, Kesep nahiyesi karşılığı Türkiye'de kalması sağlanmış, sınırın Eskiören'nin 200 metre güneyinden geçmesi uygun görülmüş, Başurta'nın kuzeyinde mevcut olmayan dere sorunu da işaret noktası usulü uygulanarak çözülmüştür. Bunların dışında kalan Gönid köyünün güneyindeki 18-20 numaralı sınır taşlarının Türkiye'nin talebiyle 50 metre güneye nakli kabul edilmiştir.⁸² Fransa ile Suriye toprakları üzerinden yaşanan su kaynaklarının ve Fransız petrol şirketlerinin İskenderun Sancağında sahip olduğu petrol arama izinlerinin nasıl kullanacakları hususu çözüm bekleyen konulardandı. Göç hareketinin sona erdiği Mart 1940'a kadar Hatay'dan 48,000 kişi göç etmiştir.⁸³ Ayrıca Mart 1940'da Türkiye ve Fransa arasında imzalanan İkinci Dostluk ve Suriye ve Lübnan ile İyi komşuluk Sözleşmesi yenilenmiştir.⁸⁴ Ancak Suriye ve Lübnan'da Türk aleyhtarı propaganda ve faaliyetleri devam etmiştir. İkinci ve üçüncü derecedeki subaylar ve sivil memurlar bu düşmanlığın artmasında önemli rol oynamıştır.⁸⁵

23 Haziran 1939'da Türkiye ile Fransa arasında Hatay'ın Türkiye'ye katılmasıyla ilgili imzalanan antlaşmanın 4. maddesine göre, Hatay'da oturup seçim haklarını Suriye ve Lübnan lehine kullanacak kişilerin Türkiye'de bırakacağı emlakları ve İskenderun'da Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na yatırdıkları malların bedeli, Fransa Hükümeti ile kararlaştırılmıştır. Fransa sefaret ve konsolosluklarının masrafına tahsis edilmek üzere, adı geçen sefarete verilmesi ve Fransa Hükümeti tarafından bu ödemelerin ilgililere ulaşmasının sağlanması için Fransa Sefareti ile karşılıklı mektuplar onaylanmıştır. Ayrıca konuyla ilgili kişilerin Türkiye'de bırakacağı malların harap olmasını önlemek için Hatay vilayeti tarafından metruk bağ, bahçe, tarla ve evlere bakabilecek kişilerin bu emlaka yerleştirilmesine⁸⁶ ve malları-

81 Ada, *a.g.e.*, s.220.

82 *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:230.549.5, 06.04.1940.

83 Ada, *a.g.e.*, s.221-222.

84 *Resmî Gazetesi*, 22 Haziran 1940; Zişan Şirin Ayrancı, *a.g.e.*, s.143-144.

85 *BCA, MGM*, FK:030.10.0.0. YN:265.788.21, 07.10.1939.

86 *BCA, KDB*, FK:030.18.1.2. YN:91.53.9, 31.05.1940.

nın satışlarının ise 2490 sayılı kanun hükümlerine göre Millî Emlak Teşkilatı tarafından açık arttırmayla yapılmasına karar verilmiştir. Metruk mal sorununun henüz çözümlenemediği dönemde İskenderun liman inşası nedeniyle bölgeye birçok İngiliz memuru ve diğer çalışanlar gelmiştir. Ayrıca İngiliz işgali nedeniyle Suriye'den kaçan İtalyan ve Almanlar da İskenderun'a gelmiştir. Böylece İskenderun'da ciddi bir mesken buhranının yaşanmasına yol açmıştır. Ayrıca metruk emlak sahiplerinin Türkiye'de kalan yakınlarının metruk malların açık arttırmayla satışı esnasında fiyatları yükseltmeleri, bölgedeki mesken krizinin ciddi boyutlarda yaşanmasına neden olmuştur.⁸⁷

Metruk mal sorununun çözümüne yönelik çalışmaların devam ettiği dönemde, Hatay ile ilgili sorunlar da devam etmekteydi. 1944'te Suriye bağımsızlığını kazandığı süreçte Fransa'nın manda döneminde imzaladığı uluslararası antlaşmalara saygılı olduğunu ilan etmekle, zımnen Hatay'ın statüsünü de kabul etmiştir.⁸⁸ Ancak Suriye'nin bu açıklamasının ardından Türkiye'den Hatay'ın iadesini istemesi, Türkiye'nin Suriye ve Lübnan'ın bağımsızlıklarını tanımaktan vazgeçmesine sebep olmuştur. Hatay meselesinin yeniden gündeme gelmesinin nedeni, Hatay'da mülkü bulunan Suriyeli vekiller ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bölgede Rus propagandasının aktif olmaya başlamasından kaynaklanıyordu.⁸⁹ Türkiye, Hatay meselesinin çözülmesi için Irak Senato Meclisi Başkanı Nuri Said Paşa'nın desteğini almıştır.⁹⁰ Aynı zamanda Fransız mandasından kurtulan Suriye'de Sovyet Rusya tarafından yeni bir himayenin oluşturulmaya başlanmıştır. Bundan dolayı, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından Suriye'ye karşı Haşimi Ürdün ve Irak krallarıyla iş birliğine gidilerek Şam yönetimi dengelenmeye çalışılmıştır. Çünkü o dönem Münbit Hilal projesiyle hem Irak hem de Ürdün, Suriye'yi kendisine bağlamaya çalışmıştır.⁹¹

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle başlayan iki kutuplu dünya düzeninde, karşıt blokta yer alan Suriye'deki yöneticiler meşruiyetlerini pekiştirmek adına Türkiye ile çatışmacı bir dış politika yürütmüştür. Soğuk Savaş dönemi başlarken, Suriye'nin Sovyet Rusya ile yakınlaşması karşısında, Sovyetlerin Ortadoğu'ya inmesini engellemek isteyen Türkiye, Arap ülkeleriyle ilişkilerini düzelterek girişimlerde bulunmasına rağmen Suriye, batı eksenli dış politika üreten Türkiye'den şüphelenmeye devam etmiştir.⁹²

Ocak 1947'de, Suriye Hükümeti, İskenderun ile Kilikya hakkındaki iddialarını BM'ye bildirmiştir. Şikâyetin konusu Fransa'nın kendisine ait olmayan toprakları Türkiye'ye vermiş olması ve Suriye'nin bunları geri istemesiydi. Reuters'in verdiği habere göre ise Suriye Hükümeti, İskenderun ve

87 BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:140.2.15, 09.03.1942.

88 Cingöz, *a.g.e.*, s.36.

89 Bilgin, *a.g.m.*, s.165-166.

90 Ada, *a.g.e.*, s.228; Bilgin, *a.g.m.*, s.167.

91 Bilgin, *a.g.m.*, s.167; Öztürkci, *a.g.m.*, s.115.

92 Mahir Küçükvatan, "Soğuk Savaşın Türk Dış Politikasına Etkileri ve 1957 Türkiye-Suriye Bunalımı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:10, Sayı:23, 2011, s.75; Cingöz, *a.g.e.*, s.37.

g

Akademik
Bakış

95

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

çevresindeki Türk toprakları hakkındaki iddialarını BM Güvenlik Konseyi'ne götürmeye karar vermiştir. Kudüs Radyosu da Suriye Başbakanı Cemil Mardam'ın konuyla ilgili açıklama yaptığını ve İngiltere'nin Şam maslahatgüzârına bu kararı bildirdiğini söylemiştir. Ayrıca 25 Ocak tarihli Ulus gazetesinde Türklerin Suriye'de baskı ve zulme uğradığı ile ilgili haberler verilmiştir.⁹³ 29 Ocak'ta Reuters'ün Şam'daki muhabirine atfen Londra ve Yakınoğu radyolarında yer alan, Ankara'da Suriyelilerin, Adana ve çevresi de dâhil Hatay hakkında BM'ye başvurmayaya karar verdiklerine dair haberler ise Türkiye tarafından sadece gülünç bulunmuştur. Böyle bir konunun tartışılması dahi düşünülmemekle birlikte, bazı çevrelerde bu haberin Suriye tarafından Lazkiye Türklerine yapılan zulüm, işkence ve imha hareketlerini doğrulayıcı niteliği üzerinde durulmuştur. Bayır-Bucak⁹⁴ ve Hazine çevresini yasak bölge ilan eden Suriye, aldığı önlemlere rağmen dış basın tarafından durumun fark edilmesi karşısında örtbas edici propaganda oyununa başvurmuştur. %100 Türk olan bu nahiyeye halkları Türk-Fransız sınır komisyonununun çalışmaları sırasında dikilmiş sınır taşlarını, birçok gece yerlerinden söküp, kendi köyleri dışında sıralayarak Türkiye'ye bağlılığını göstermiştir. Buna rağmen sınır, bu köyleri Suriye tarafında bırakılacak şekilde çizilmiştir. Duruma şahit olan yerel hükümet tarafından 1921 Ankara İtilafnamesi'nden itibaren önlem alınmış ve Hatay'ın Türkiye'ye katıldığı sırada, bu bölge ile Türkiye sınırı arasındaki Kesep Nahiyesi'ne, hemen bir gecede Ermeniler göç ettirilmiştir. Bayır Bucak Türkmenlerinin bu faaliyetlerinden dolayı Suriye Hükümeti Suriye'deki diğer Türkmen gruplarına yönelik yaptırımlarına devam etmiştir. Özellikle İskenderun'un Türkiye'ye katılmasından sonra Suriye Hükümeti iyi gözle bakmadığı Lazkiye Türklerine yapmakta oldukları baskı ve zulümleri Ürdün ile Türkiye arasında imzalanan dostluk anlaşmasıyla gittikçe arttırmaya başlamıştır. Bu nedenle Suriye basınında Türkiye aleyhinde çıkan haberlerin diğer ülkelerin dikkatini Lazkiye Türklerine yapılan baskıdan başka bir habere çekme amacından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Hatta konuyla ilgili toplantılara katılan kişilerin mevzuyla ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmamaları haberin ortaya atılış şeklinin yaşanan durumla ilgili şüpheleri arttırdığı dile getirilmiştir.⁹⁵

Basında Türkiye ve Suriye ile ilgili haberlerin artması aynı zamanda bilgi kirliliğini de beraberinde getirmiştir. Özellikle Suriye'nin İskenderun sorununu BM'ye götüreceği ile ilgili 29 Ocak tarihinde Cumhuriyet ve Akşam gazetelerinde verilen haberde, 31 Ocak tarihli Akşam gazetesinde Şam'da Ce-

93 *Ulus Gazetesi*, 25 Ocak 1947.

94 Payaşı, *a.g.e.*, s.29. Bayır-Bucak 20 Eylül 1921 tarihine kadar Antakya ilçesine bağlıydı. Ankara Hükümeti ile Fransa arasında Ankara İtilafnamesi'nin imzalanmasına karar verildiğinde bu iki bucak Fransızlar tarafından Antakya'dan ayrılarak Lazkiye Sancağına bağlanmıştır. 20 Ekim 1921'de Ankara İtilafnamesi imzalandığında Bayır ve Bucak Antakya'ya değil Lazkiye'ye bağlıydı. Fransa tarafından kasıtlı olarak yapılan bu mülki ayırımla Türk yerleşim yerleri olan Bayır ve Bucak İskenderun Sancak sınırlarından çıkarılmıştır.

95 *Cumhuriyet Gazetesi*, 29 Ocak 1947; *Akşam Gazetesi*, 29 Ocak 1947.

mil Mardam ile yapılan röportaja yer verilerek, Cemal Mardam'ın böyle bir röportaj yapmadığının kendisi tarafından açıklandığı tezkip haberi verilmiştir.⁹⁶

Suriye ile ilgili sorunların basın üzerinden tartışıldığı dönemde Ankara'da CHP Meclis Grubu Genel Kurulu'nda Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüreğir ise Türkiye-Suriye arasında çözülmemiş meseleler bulunup bulunmadığı ve Suriye'deki Türklere karşı işlenmekte olan suçlar için teşebbüse geçilip geçilmediği konusunda önerge vermiştir. Dışişleri Bakanı Hasan Saka, Suriye gazetelerinin yayınlarıyla Suriye Başbakanına isnat edilen beyanat ve bunun tezkibi hakkındaki yayını özetledikten sonra cevabına şu şekilde devam etmiştir; “*Suriye ile Türkiye arasında askıda bulunduğu ifade edilen meselelere gelince bu açık bir hakikattir. Mandanın sona ermesine kadar Suriye'ye ait bütün dış ilişkilerin Fransa tarafından idare edildiği yüksek heyetinizin bilgisi dâhilindedir. Bu bakımdan Türkiye ile Suriye adına hareket eden Fransa arasında birçok anlaşma imzalanmış ve uygulanmıştır. Suriye, Türkiye ile yüzlerce kilometrelik sınırı olan komşu bir ülkedir. Bu komşuluk ilişkileri dâhilinde sınır rejimi, güvenlik, suçluların geri verilmesi, ulaştırma, gümrük ve sağlık bakımından düzenleyecek anlaşmaların yapılması gerekmektedir. Buna bir de iki taraf uyruklarının diğer tarafın topraklarındaki emlak meselesi gibi zor bir iş de ilave edilirse askıda bulunan meselelerin durumu hakkında genel bir fikir edinilmiş olunur.*” Suriye’de Bayır-Bucak ve Hazine nahiyelerinde kalan Türklere Suriyeli memurlar tarafından kötü muamele yapıldığı haberleri ile Suriye Hükümeti derhal ilgilenmiştir. Dışişleri Bakanlığı Siyasî İşler Müdürü tarafından Türk elçisine, Suriye’deki Türklere kesinlikle kötü muamele yapılmadığı, Türkiye ile dostluk ilişkilerine önem veren Suriye Hükümeti’nin Türkleri de Suriyelilerle aynı muameleye tabi tuttuğunu, söylemiştir.⁹⁷

Türkiye’de basında ve mecliste Suriye ile sorunlar geniş yankı uyandırırken, Suriye ise aynı zamanda Fransız mandası sonrası sorunların çözümü ile de yüz yüze gelmiştir. Fransa’nın Suriye’den tamamen çekilmesinden sonra iki miras kalmıştır. Bunlar, toplumsal bölünmüşlük ve ülkeyi yönetecek kadroların Fransız eğitiminden geçmiş olmalarıdır.⁹⁸ Bu durum Suriye’deki siyasî, ekonomik ve sosyal yapıların, sonraki süreçte de düzgün işlemesinde yaşanan sorunların ana nedeni olmuştur. Ocak 1948’de, Suriye’de Türklerin mallarıyla ilgili yaşanan sorunlar da bunu göstermektedir. Türkler, Suriye’de Surfe’deki mülklerin sadece icarlarını alabilmek dışında hiçbir suretle kullanamamaktaydı. Yani ne satabilmekte ne intikal ettirebilmekte ne ipotek edebilmekte ne de başkalarıyla ortak kullanabilmekteydi. Ayrıca Türklerin mülkleri istimlak edilerek, yerel hükümet veznelerinde alkonulmaktaydı. Sadece mülkleriyle geçimini sağlayan birçok aile, istimlak ücretlerinin dahi

96 Akşam Gazetesi, 31 Ocak 1947.

97 Cumhuriyet Gazetesi, 19 Şubat 1947.

98 Abdülhalik Bakır ve Süleyman Pekin, “Kuzey Suriye’deki Türkmen Yerleşimlerinin Çağdaş Tarihi ve Stratejik Altyapısı Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Cilt:123, Sayı:242, 2019, s.101.

gazi

Akademik
Bakış

97

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

kendilerine verilmemesi nedeniyle zor durumda kalmıştır. 1925'ten itibaren devam eden bu sorun konusunda Türkiye'nin de bir şey yapmadığından şikâyet eden Suriyeli Türk tüccarların İstanbul, İzmir, Adana ve Mersin'de yerel tüccarlar gibi şubeleri vardı. Kendileri de hem Suriye'de hem de Türkiye'de bulunmaktaydı. Adı geçen şehirler Millî Mücadele ile kurtarıldıktan sonra mallarının başında bulunmayan Suriyelilerin (ki bunlar firar etmiş ve yabancı devletlerin pasaportuna sahipti) mülklerine el konularak, müzayedeyle satılmıştır. O zamanlar Anadolu, işgal altındaydı ve yabancı ülkelere seyahat işgal makamlarının verdiği "laissez passer"ler ile sağlanıyordu. Suriyelilerin o sırada mallarının başında bulunmamış olmalarının bir sebebi buydu. Diğeri ise Yunan idaresi altında yaşamak istemedikleri için mallarının başına dönmemeleriydi. Bu nedenle Türkiye'deki Suriyelilerin, Anadolu işgal altında iken mallarının başına neden dönmediğini tam olarak bilmek mümkün değildir. Yazı, Suriye'deki emlak sahibi Türklerin bir kısmı adına CHP'ye yazılmıştır.⁹⁹ Aynı dönemde Türkiye'de emlaki bulunan Suriyelilerin malları ile ilgili, alınan izinlerle her türlü tasarrufta buldukları bilinmektedir. 1949 tarihli belgede Suriye uyruklu bir kişinin Erzurum'da kendisine ait emlaki satmak için Türkiye'den izin istediği ve iznin aynı tarihte Bakanlar Kurulu kararıyla kendisine verildiği bildirilmiştir.¹⁰⁰

Sonuç

Türkiye ile Suriye arasındaki sınır konusu ve güvenlik problemi ilk kez 1921 Ankara İtilafnamesi ile gündeme gelmiştir. 1945 yılına kadar Fransız mandası daha sonra ise Fransız etkisinin halk üzerinde devam etmesinden dolayı Türkiye-Suriye ilişkileri olumlu bir seyir izleyememiştir. Bu nedenle Fransa ile birçok antlaşma ve sözleşme yapılmış olmasına rağmen Türkiye'yi oyalamak için düzenlenen komisyon ve toplantıların çoğu sonradan iptal edilmiş, ertelenmiş ya da yok sayılmıştır. Son olarak Türkiye ile imzalanan 1937 Dostluk Antlaşması ve 1938'deki Güvenlik Antlaşmaları ile diğer antlaşmalar Fransa tarafından geçersiz sayılmıştır.

Fransa, Suriye ile Türkiye arasındaki sınırın kesinleşmesi halinde Türkiye-Suriye ilişkilerinin ve sınır güvenliğinin düzeleceğini tahmin etmekte olup bunun gerçekleşmesini istememiştir. Fransa'nın takip ettiği politika nedeniyle, Suriye-Türkiye sınırı sanki Hatay sınırından ibaretmiş gibi sadece Hatay konusuna odaklanılmış, ancak Nusaybin-Cizre arasındaki Suriye sınırındaki metruk mal sorunları da çözülememiştir. 1930'lu yılların ikinci yarısından itibaren İkinci Dünya Savaşı'nın başlayacağını öngören İngiltere, Türkiye'ye yakınlaşmaya başlamıştır. Fransa ise Türkiye ile İngiltere arasındaki ittifak antlaşmasına katılmak için Hatay'ı Türkiye'ye bırakmak zorunda kalmıştır. Bu durum gerçekleşmeden önce arazi ve mal satışları gündeme gelmiştir. Ancak Fransızların Suriye topraklarındaki Türklerin mallarını geri vermeyeceğinin anlaşılmasından dolayı, Türkiye de üçüncü şahıslara Suriyelilerin mallarının satışını yasaklamıştır. 1945'ten sonra Türkiye ve Suriye

99 BCA, CHP, FK:490.1.0.0. YN:607.102.21, 28.1.1948.

100 BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:120.76.17, 18.10.1949.

arasındaki emlak-ı metruke meselesi Türkiye'nin çözümçü yaklaşımının aksine Suriye Hükümeti'nin bundan uzak olması meselenin çözümünü sürekli ertelemiştir. Hatta Türkiye'nin olumlu uygulamalarına karşın Suriye tarafı Türklere ait birçok emlaki ve malı baskı yoluyla müsadere ederken kamuoyunu ve basını bu manada yanlış yönlendirme girişimlerinde bulunmuştur. Bu süreç, hem Türkiye-Suriye ilişkileri için hem de bölge güvenliği açısından ciddi sorunların yaşanmasına yol açmıştır.

Kaynaklar

1. Arşiv Belgeleri

Türkiye Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (BCA)

BCA, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), FK:490.1.0.0. YN:587.24.2, 04.09.1934; BCA, CHP, FK:490.1.0.0. YN:607.102.21, 28.1.1948.

BCA, Kararlar Daire Başkanlığı (KDB), FK:030.18.1.2. YN:10.35.16, 20.07.1924; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:12.68.8, 11.11.1925; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:22.79.20, 26.12.1926; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:22.81.6, 29.12.1926; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:24.28.13, 04.05.1927; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:24.31.13, 18.05.1927; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:27.78.2, 05.02.1928; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:29.38.3, 15.06.1928; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:29.45.12, 22.07.1928; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:30.57.6, 23.09.1928; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:05.44.12, 12.09.1929; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:03.22.16, 17.04.1929; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:06.53.3, 06.11.1929; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:04.37.1, 26.06.1929; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:08.06.13, 05.02.1930; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:17.5.20, 01.02.1931; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:37.42.17, 04.06.1933; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:46.46.11, 01.07.1934; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:51.7.8, 26.01.1935; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:85.115.4, 13.01.1939; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:91.53.9, 31.05.1940; BCA, KDB, FK:030.18.1.2. YN:120.76.17, 18.10.1949.

BCA, Muamelat Genel Müdürlüğü (MGM), FK:030.10.0.0. YN:117.758.12, 27.02.1929; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:127.914.4, 29.04.1929; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:230.549.2, 11.05.1929; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:230.549.3, 22.12.1929; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:230.549.4, 24.05.1931; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:230.549.4, 24.05.1931; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:263.770.8, 08.03.1932; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:259.741.8, 12.06.1932. BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:128.922.15, 05.07.1932; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:244.651.13, 06.09.1933; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:155.90.10, 10.01.1933; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:263.771.5, 02.04.1934; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:264.777.6, 09.09.1937; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:224.510.12, 04.07.1938; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:264.783.30, 24.10.1938; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:265.786.19, 10.06.1939; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:265.786.34, 17.06.1939; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:265.788.21, 07.10.1939; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:230.549.5, 06.04.1940; BCA, MGM, FK:030.10.0.0. YN:140.2.15, 09.03.1942.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Belgeleri

TBMM Zabıt Ceridesi, 6. Dönem, 1. Yasama Yılı, 3. Cilt Fihristi, 30. Birleşim.

TBMM Zabıt Ceridesi, 6. Dönem, 1. Yasama Yılı, 3. Cilt Fihristi, 33. Birleşim.

TBMM Zabıt Ceridesi, 2. Dönem, 1. Yasama Yılı, 1. Cilt Fihristi, 7. Birleşim.

TBMM Zabıt Ceridesi, 2. Dönem, 4. Yasama Yılı, 26. Cilt Fihristi, 115. Birleşim.

TBMM Kanunlar Dergisi, C. 4, Kanun No: 910.

2. Gazeteler

Akşam Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi, Resmî Gazete, Ulus Gazetesi.

3. Araştırma Eserleri

- ADA, S., *Türk-Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013.
- ARMAOĞLU, F., *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984.
- ATATÜRK, M. K., *Nutuk*. C. 3, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1970.
- ATLIOĞLU, Y., Fransız Manda Yönetimi Altında Suriye, *Suriye: Tarih, Siyaset, Dış Politika*. (45-65), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2018.
- AYRANCI, Z. Ş., *Türkiye Suriye İlişkileri*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- BAKIR, A.- S. Pekin, “Kuzey Suriye’deki Türkmen Yerleşimlerinin Çağdaş Tarihi ve Stratejik Alt-yapısı Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 123(242), 2019, s. 89-130.
- BİLGİN, M. S., Türkiye-Suriye İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı (1918-2002). *Suriye: Tarih, Siyaset, Dış Politika*. (161-171), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2018.
- BOZKURT, C., *Birinci Dünya Savaşı’nda Filistin-Suriye Cephesinin Çöküşü*, Altınorda Yayınları, Ankara 2019.
- BUDAK, Â. *Hatay Sorununun İzmir Basınına Yansımaları (1936-1939)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2020.
- CİNGÖZ, İ., *Türkiye- Suriye İlişkilerinin Dönüşümü Arap Baharı ve Hatay Faktörü*, Yade Akademik Yayınları, Ankara 2018.
- ÇEVİKER, A.- H. Küçükbiltekin, “Fransız Mandası Döneminde Suriye’nin Ekonomik Yapısı ve Türkiye ile Ticari İlişkileri”, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 3(2), 2011, s. 1-12.
- DAĞ, A. E., (2015). Suriye: Küresel ve Bölgesel Kaostan Beslenen İç Savaşı. 1 Temmuz 2015, <https://insamer.com/wp-content/uploads/2015/07/Suriye-Kuresel-ve-bolgesel-kaostan-beslenen-ic-savas.pdf>. Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2020.
- DAĞISTAN, A.- A., Sofuoğlu, *İşgalden Katılma Hatay*, Phonex Yayınları, İstanbul 2008.
- DEMİREL, A., “Ortadoğu’da Fransız Emperyalizmi: Fransız Manda Yönetimi Döneminde Suriye (1920-1946)”, *Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 2019, s. 69-89.
- DOĞANAY, R., (2001). “Misak-ı Milli’ye Göre Lozan”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 2001, s. 281-294.
- DUMAN, O. Ö., *Sancaktan Devlete Hatay Basını (1921-1939)*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2013 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- DURAN, H., Adana Protokolü Sonrası Türkiye-Suriye İlişkileri. *Ortadoğu Yıllığı*, 2011, s. 501-518.
- Düstur, Üçüncü Tertip*, C. 2, Milliyet Matbaası, İstanbul 1929.
- GÖK, N., “Suriye Krizi’nin Türkiye’ye Yansımaları (2011-2107)”, *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 2019, s. 77-114.
- GRAİNGER, J. D., *Suriye İçin Savaş (1918-1920)*, Tarih ve Kuram Yayınları, İstanbul 2015.
- İNAN, A., *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1977.
- İSHAKOĞLU, Ö., *Suriye Tarihi Osmanlı Dönemi Suriyesi’nde Edebi ve Kültürel Hayat (1800-1918)*, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2012.
- KARTAL, N., İl Sistemine Geçiş Sorunsalı: Türkiye’de 1864 Vilayet Nizamnamesi İle İl Sistemine Geçilmiş Midir?, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10(23), 2014, s. 279-294.
- KAYA, E., “Misak-ı Milli’nin Sınırları”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (8), 1997, s. 175-186.

- KOÇAK, B., "Cumhuriyetin Kökenleri: On dokuzuncu Yüzyılda Osmanlı Modernleşmesi", *İmgelem*, 3(5), 2019, s. 207-238.
- KOÇLAR, B., "Türkiye-Suriye Sınırında İhlaller ve Eşkıyalık (1923-1938)", *Van Yüziüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 2017, s. 277-294.
- KODAZ, Y., "Bağımsız Suriye İçin Atılan İlk Adım: Fransa-Suriye Antlaşması ve Türk Kamuoyu (9 Eylül 1936)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 35(59), 2016, s. 213-237.
- KODAZ, Y., *Hatay Sorunu, Atatürk ve Türk Kamuoyu (1936-1939)*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- KÜÇÜKVATAN, M., "Soğuk Savaşın Türk Dış Politikasına Etkileri ve 1957 Türkiye-Suriye Bunalımı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10(23), 2011, s. 73-91.
- MELEK, A., *Hatay Nasıl Kurtuldu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991.
- METİNTAŞ, M. Y., "Ankara Antlaşması'nın Türkiye Büyük Millet Meclisinde Tartışılması", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, 2(5), 2019, s. 1-26.
- OKUR, M. A., Emperyalizmin Ortadoğu Tecrübesinden Bir Kesit: Suriye'de Fransız Mandası. *Bilgi*, (48), 2009, s. 137-156.
- ORAL, M., *Ortadoğu Denklemine Filistin Sorunu*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul 2020.
- ÖĞÜT, T., "Milli Sınırların Oluşumu Sürecinde Güneydoğu Anadolu'da Kaçakçılık Ekonomisi", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 21(2), 2011, s. 91-122.
- ÖZTÜRKÇİ, A., "Suriye'nin Bağımsızlığına Türkiye'nin Bakışı", *History Studies*, 8(3), 2016, s. 111-133.
- PAYASLI, V., *Sancak'tan Vilayet'e Hatay (1921-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017.
- PEHLİVANOĞLU, H.-Y. Sarmay-H. Yıldırım, *Türk Dış politikasında Hatay (1918-1939)*. Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara 2001.
- SARAY, M., *Türkiye ve Yakın Komşuları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006.
- SOYAK, H. R., *Atatürk'ten Hatıralar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1973.
- SOYALAN, M. Y., *Emevi Hanedanlığından Esad Diktatörlüğüne Suriye*, Mana Yayınları, İstanbul 2012.
- SOYSAL, İ., *Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945)*. C. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.
- ŞAHİN, M., "Türkiye'nin Ortadoğu Politikası: Süreklilik ve Değişim. *Akademik Ortadoğu*", 4(2), 2010, s. 9-22.
- TAŞ, K. Z., "Suriye'nin (Şam) Osmanlı Hakimiyetindeki İdari Yapısı", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 15(1), 2000, s. 75-85.
- TEKDAL Fildiş, A., "Günümüzde Suriye'de Yaşanan Sorunların Tarihsel Arka Planına Kısa Bir Bakış", *Ortadoğu Analiz*, 5(52), 2013, s. 55-62.
- TEKİN, M., *Hatay İşgal Yılları ve Bağımsız Hatay Devleti Kronolojisi (1918-1939)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2010.
- YAKUT, K., "Arap Dünyasının Hatay Devleti'nin Kurulmasına Karşı Tavrı ve Türk-Arap Dostluk Cemiyeti", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 21(62), 2005, s. 775-820.
- YAMAÇ, M., "Fransız Diplomatik Belgelerinde Türkiye-Suriye Sınır Sorunu (1918-1940)", *Belleten*, LXXXII (295), 2018, s. 1153-1184.
- YAMAÇ, M., "Fransız Arşiv Belgelerinde 23 Haziran 1939 Tarihli Türk-Fransız Antlaşması", *Atatürk*

görsel

Araştırma Merkezi Dergisi, XXXV (99), 2019, s. 215-252.

YAVUZ, B., “1921 Tarihli Türk-Fransız Antlaşması'nın Hazırlık Aşamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, VIII (23), 1992, s. 273-308.

YILMAZ, H., *Suriye’de İşgal ve Direniş (1919-1922)*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017.

YILMAZ, Y., *Hatay Devleti Cumhurbaşkanı Tayfur Sökmen’in Hatay’ın Bağımsızlığındaki Yeri ve Önemi*, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay 2018 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Extended Abstract

The first problem between Syrian and Turkey was initiated by the Ankara Agreements signed with France in 1921. With this treaty, the border of Syria was drawn with a ruler regardless of the ethnic and religious structure. This case between the Turkish and Syrian Arabs living in the region has led to the derelict property and start experiencing the border problems in Turkey and Syria. However, the most important factor in not being able to solve these problems was the effectiveness of France in the regional administration. France, which is the mandate state in the region, has made an effort to have negative relations between its own neighbours and Arab countries of Syria. One of these efforts was the idea of resettling Armenians in Turkey’s lands remaining in Syria. Another was the idea that, according to Arab nationalists, the borders of the Great Arab state would pass through the Northern Taurus, which is still used as a political material even today. It was also the fact that Arabs and Turks in the region saw each other as other. With numerous interim agreements showing France’s distracting attitude, France increased its propaganda against Turkey through the press day by day. Thus, the security incidents in the border regions continued in the 1930s, when armed groups from Syria crossed the border and harmed the villagers in Turkey. However, the inability to provide effective border security during the formation of national borders has led to the continuation of border problems between Turkey and Syria. In addition, the border problems could not be resolved due to the division of land ownership completely or partially due to the border drawn, and the elimination of the seasonal migration mobility between Northern Syria, Eastern and South-eastern Anatolia. For this reason, the problem of abandoned property has also been reflected in the foreign policy of the two neighbouring countries, causing a negative and conflicting foreign policy between the two countries. Although many agreements and protocols were made with France, most of the commissions and meetings held to distract Turkey were later cancelled, postponed or ignored. The last treaties on the border, the friendship treaty in 1937 and the security treaties in 1938, and other treaties were nullified by France. France knew well that Turkey-Syria relations and border security would improve if the border between Syria and Turkey were determined, and did not want this to happen. Due to the policy followed by France, only the Hatay issue was focused on as if the Syrian-Turkish border consisted of the Hatay border. Realizing that the Second World War would begin, France had to leave Hatay to Turkey in order to join the alliance agreement between Turkey and England. Before this situation took place, land and property sales were on the agenda. However, since it was understood that the French would not return the goods of the Turks in Syria, Turkey also prohibited the sale of Syrian goods to third parties. After 1945, the problems on the Turkey-Syria border continued as Soviet Russia began to replace France in Syria and the Soviets provoked Syria. In this period, Soviet Russia tried to use the minorities to drive the Turks away from the region on the Syrian border and formed armed forces on the border with the minorities in this region. The problem of derelict property did not find a concrete solution until 1949, with the stalling attitude of France until the annexation of Hatay to Turkey in 1927-1939, and then the period of World War II, Russia’s tax system in Syria and the increase in real estate prices and security problems.